

**Recenzja (powtórna) rozprawy doktorskiej mgr Marty Gajęckiej
pt. „Leksyka turystyczna we współczesnym języku polskim i bułgarskim”**

Struktura poprawionej wersji rozprawy doktorskiej została nieznacznie zmodyfikowana. Składają się na nią: wstęp, pięć rozdziałów (poprzednio było ich sześć – zrezygnowano z rozdziału będącego, do pewnego stopnia, powtórzeniem zawartych już we wstępie treści dotyczących metodologii badań), zakończenie, streszczenia (polskie, angielskie i bułgarskie), bibliografia oraz indeks analizowanych jednostek leksykalnych, który zastąpił nie do końca przemyślany polsko-bułgarski słownik terminologii i leksyki z zakresu turystyki (zestawienie materiału językowego zostało w nim przedstawione jedynie w porządku tematycznym odwzorowującym układ właściwy dla części analitycznej pracy). Usunięto ponadto (raczej zbędny) wykaz stosowanych skrótów, a także dwa aneksy ze skanami fragmentów polskiej oraz bułgarskiej normy terminologicznej.

We wstępie (s. 4–27) Doktorantka określa przedmiot i cel podjętych badań (analiza polskiego i bułgarskiego słownictwa turystycznego, którego podstawowy trzon stanowi terminologia, ma za zadanie odkrycie mechanizmów tworzenia terminów w obu językach), dokonuje charakterystyki wykorzystanych źródeł (akty normatywne dotyczące branży turystycznej, publikacje naukowe, słowniki ogólne i terminologiczne, teksty prasowe, strony internetowe instytucji oraz firm związanych z turystyką), by na końcu przedstawić przyjętą metodologię badań (konfrontacja języków skierowana od planu treści do planu formy) wraz ze szczegółowym modelem analizy (wyodrębnienie czterech, wewnątrznie zróżnicowanych, „pól tematycznych” pozwalających na usystematyzowanie materiału językowego poddanego następnie analizie lingwistycznej).

Ten fragment pracy zamyka przegląd polskich i bułgarskich opracowań poświęconych terminologii (również w ujęciu komparatywnym). Jego pierwszą wersję cechowała fragmentaryczność (wybór omawianych pozycji miał charakter uznaniowy – Doktorantka kierowała się w nim swoiście pojętą przydatnością do własnych badań, jednocześnie zawężając pole zainteresowań niemal wyłącznie do tekstów powstałych w ostatnim dwudziestoleciu)

i powierzchowność (większość prac przywołała w przypisach komentujących, a tylko nieliczne przedstawiła w tekście głównym i to w sposób bardzo lakoniczny). Na tym tle wyjątkowo dobrze prezentuje się nowa wersja stanu badań nad polską i bułgarską leksyką specjalistyczną. Zwracając uwagę na bogactwo literatury przedmiotu, mgr Gajęcka ogranicza zakres jej prezentacji do publikacji, które „mają charakter monograficzny i zawierają kompleksową analizę materiału” (s. 13). Dodatkowo porządkuje je według kryterium chronologicznego, włączając, czego nie robiła wcześniej, najstarsze prace oparte na prowadzonych w obu krajach badaniach nad słownictwem terminologicznym.

W rozdziale pierwszym (s. 28–47) uwaga Doktorantki koncentruje się wokół kwestii związanych z językiem specjalistycznym (sposobami jego definiowania, specyficznymi cechami, funkcją, stosunkiem do języka ogólnego), pojęciem terminu, procesami terminologizacji i determinologizacji, nieoficjalną leksyką specjalistyczną (profesjonalizmami i żargonizmami). Szkoda, że – podobnie jak w pierwszej wersji tego rozdziału – mimo iż przedmiotem analizy w dysertacji jest materiał dwujęzyczny – mgr Gajęcka bazuje przede wszystkim na polskiej literaturze przedmiotu, sporadycznie przywołując prace autorów bułgarskich.

Kolejne rozdziały (s. 48–76, 76–137, 138–178, 179–227) mają charakter analityczny. Każdy z nich obejmuje omówienie jednego z wyodrębnionych wcześniej pól tematycznych (turystyka, baza noclegowa, subiekty, usługi turystyczne), któremu towarzyszy analiza lingwistyczna przypisanych do niego terminów (uwzględniająca w szczególności ich etymologię i budowę). W poprzedniej wersji pracy właśnie z tą częścią, a zwłaszcza podjętą przez Doktorantkę próbą analizy słowotwórczej wyekscerpowanego materiału, wiązało się najwięcej uwag krytycznych. Dowiodła ona, że mgr Gajęcka miała nie tylko trudności z posługiwaniem się właściwym aparatem pojęciowym, ale nierzadko także z odróżnieniem wyrazu synchronicznie motywowanego od niemotywowanego, poprawnym wskazaniem wyrazu fundującego i tworzącego derywat formantu, a niektóre sformułowania oraz przytaczane fragmenty opracowań mogły świadczyć o tym, że nie rozumiała opisywanych procesów. W rozprawie przedstawionej do powtórnej recenzji fragmenty zawierające analizę słowotwórczą nie budzą już tylu wątpliwości, choć nadal można wskazać jednostki leksykalne, których interpretacja obarczona jest błędami, jak np. polskie: *lecznicy* (s. 63), *dostawka* (s. 93), *kontynentalna*, *rozszerzony* (s. 102), *parowa* (s. 106), *turystyczny* (s. 116), *uzdrowisko* (s. 120), *zabukować* (s. 181), *wyższy* (s. 220) czy bułgarskie: *лечебен* (s. 63), *балнеоложки* (s. 65), *континентална* (s. 102), *вакационен* (s. 118), *видинчанин*, *берлинчанин* (s. 144),

посетител, придружител, представител (s. 151, 154, 162), *доставчик* (s. 159), *домакин* (s. 163), *чейнчаджия* (s. 170), *буквам* (s. 181), *обиколка, разходка* (s. 204, 205).

Ponadto w obrębie analizy lingwistycznej zwraca uwagę niekonsekwencja przy określaniu liczby elementów wchodzących w skład terminów o rozbudowanej strukturze (np. *pokój dwuosobowy ze wspólnym łóżkiem* – „polski termin jest pięcioczłonowy”, s. 92; *lokum w gospodarstwie wiejskim* – „polski termin (...) jest terminem trójczłonowym”, s. 109; *странноприемница във ферма* – „trójczłonowy termin (powstały z dwóch rzeczowników i frazy przyimkowej)”, s. 108; *къща във ферма* – „termin (...) jest nieco krótszy i reprezentuje klasę terminów dwuczłonowych”, s. 109).

W stosunkowo krótkim zakończeniu (s. 228–231) Doktorantka przedstawia wyniki przeprowadzonych badań, akcentując m.in. takie zjawiska, jak tendencja do internacjonalizacji i nacjonalizacji terminologii turystycznej, ekwoniemia czy uniwerbizacja.

W pierwszej wersji rozprawy uwagi krytyczne odnosiły się również do wykorzystanej literatury przedmiotu (z wyraźną dysproporcją między tytułami polskimi i bułgarskimi na niekorzyść tych ostatnich). Lista cytowanych prac w nowej wersji dysertacji uległa co prawda wydłużeniu, ale w głównej mierze o pozycje z zakresu badań nad terminologią (które i tak przeważały), co wiązało się z koniecznością ponownego omówienia stanu badań nad polską i bułgarską leksyką specjalistyczną. Mimo sugestii zawartej w poprzedniej recenzji, w rozdziałach, w których punkt ciężkości został położony na analizę słowotwórczą, Doktorantka nie zdecydowała się na przywołanie opracowań (zarówno polskich, jak i bułgarskich) o charakterze szczegółowym, poświęconych kategoriom i typom słowotwórczym, które wystąpiły w analizowanym przez Nią materiale. Warty odnotowania jest jednak fakt usunięcia z bibliografii kontrowersyjnej pozycji, jaką jest internetowa wersja gramatyki języka polskiego autorstwa Grzegorza Jagodzińskiego.

Ostatnia grupa uwag do pierwotnej wersji rozprawy dotyczyła techniki pisania pracy naukowej. W przypisach często brakowało zakresu stron cytowanego opracowania lub nazwiska jego współautora. Imiona i nazwiska bułgarskie były transkrybowane według różnych zasad, a czasami przekręcane, nieścisłości dotyczyły nierzadko także autorów polskich. Z kolei w bibliografii załącznikowej (zresztą niedostosowanej do przypisów wewnątrztekstowych) raziła dowolność w stosowaniu skrótów i znaków interpunkcyjnych, zmienna kolejność elementów opisu bibliograficznego. W tekście wystąpiły liczne błędy stylistyczne, interpunkcyjne, gramatyczne, a nawet ortograficzne. Poprawiona wersja pracy od strony redakcyjnej jest przygotowana znacznie staranniej – zapis bibliograficzny został ujednolicony, zaś niezręczności stylistyczne i błędy językowe pojawiają się w niej sporadycznie.

Konkluzja

Doktorantka uwzględniła większość krytycznych uwag zawartych w recenzji pierwotnej wersji rozprawy, dokładając starań, by jej obecna wersja spełniła wymogi ustawowe stawiane dysertacjom doktorskim. Mimo zastrzeżeń do przedstawionej analizy lingwistycznej wybranych jednostek terminologicznych, jak również doboru i wykorzystania bułgarskojęzycznej literatury przedmiotu, wnioskuje o dopuszczenie Pani mgr Marty Gajęckiej do publicznej obrony rozprawy.

Joanna Wlecińska